

Sıra Dışı Üç Rüya Tabirnamesi

Three Extraordinary Dream Interpretations

Savaşkan Cem Bahadır¹

ÖZET

Uyku ve rüya birbirinden ayrılmaması mümkün olmayan iki kavramdır. Bu iki kavrama bir de insan faktörü eklendiğinde karşımıza, uyku sırasında görülen rüyalar ve onların insan üzerindeki etkileri çıkmaktadır. Rüya ve tabiri meselesi M.Ö. 5000'li yıllara kadar uzanmaktadır. Kronolojik olarak bakıldığında Asur, Sümer ve Mısır medeniyetlerinden günümüze ulaşmış rüya tabirnamelerinin olduğu görülmektedir. Kutsal kitabımızda rüyanın çeşitli surelerde geçmesi, gelecek hakkında bilgiler verdiği anlatılması rüya ve onun tabirine verilen önemin artmasına neden olmuştur. Edebiyatımızda rüya tabirnamelerinin ortaya çıkışı 14. yüzyıla dayanır. Kütüphanelerdeki tabirnameler telif ve tercüme eserlerden oluşmaktadır. Tercüme denildiğinde, İbni Sîrîn'in yazdığı *Kitâbü'l-Tabirü'r-Rüya* adlı Arapça eserin en çok tercüme edilen eserlerden birisi olduğu anlaşılmaktadır. Çalışmaya konu olan rüya tabirnamelerine bakıldığında alışlagelen çok hacimli, konulara göre tasnif edilmiş ya da rüyada görülen cisim, nesne ve varlıklardan hareket ederek rüyaları açıklayan tabirnameler gibi olmadıkları görülmektedir. Bu eserlerin içerikleri yönüyle incelendiğinde çok sade bir dille yazıldığı ve bünyelerinde barındırdıkları kavramların gündelik hayattaki kavramlardan oluştuğu görülmektedir. Tabirnamelerin müellifleri tarafından her zaman insanların yanında bulunabilsin diye hazırlandığı hissini yaratmaktadır. Hazırlanan çalışmada tabirname literatürü hakkında kısa bilgi verilerek ardından üç sıra dışı tabirnamenin metni ve bu tabirnameler hakkında bilgi okuyucuya aktarılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Uyku, Rüya, Rüya Tabirnamesi, İbni Sîrîn, Kısa Tabirnameler

ABSTRACT

Sleep and dreams are two inseparable concepts. The issue of dreams and their interpretations dates back to 5000 B.C. When looked at chronologically, dream interpretations are seen to be found in Assyrian, Sumerian, and Egyptian civilizations. Dreams are mentioned in the chapters of the Qur'an and provide information about the future, and this has increased the importance given to dreams and dream interpretation. Books on dream interpretation in libraries consist of copyrighted and translated works. When dealing with translations, the Arabic work *Tabir al Ro'oya* [Interpretation of Dreams] written by Ibn Sirin is understood to be one of the most translated works. When looking at the dream interpretation works that are the subject of study, they are seen to be unlike the very voluminous ordinary interpretation books that classify dreams according to subject or that explain dreams based on the items, objects, and entities seen in the dream. When examining these works in terms of their contents, they are seen to have been written in a very simple language and to involve concepts from daily life. This creates the feeling that the authors had prepared the descriptions so that people could always relate to them. This study will provide some information about the terminology in the literature and then attempt to convey to the reader the text of three extraordinary idioms and information about these.

Keywords: Sleep, Dream, Dream interpretation, Ibn Sirin, Brief interpretation of dreams

¹Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Trabzon, Türkiye

ORCID: S.C.B. 0000-0003-4490-213X

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Savaşkan Cem Bahadır,
Karadeniz Teknik Üniversitesi, Edebiyat
Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü,
Trabzon, Türkiye
E-mail: sacemb@ktu.edu.tr

Başvuru/Submitted: 18.05.2022

Revizyon Talebi/Revision Requested: 19.10.2022

Son Revizyon/Last Revision Received: 19.11.2022

Kabul/Accepted: 20.11.2022

Atf/Citation:

Bahadır, S. C. (2022). Sıra dışı üç rüya tabirnamesi. *TUDED*, 62(2), 293–305.
<https://doi.org/10.26650/TUDED2022-1118495>

EXTENDED ABSTRACT

Sleep and its surprise gift, the dream, have been subjects of greatest curiosity for millennia, starting with the first human being. Various works are known to have been written about sleep and dreams even thousands of years before modern psychology. The first of such known works was written during the old Assyrian period. Almost all cultures have given importance to dreams and their interpretation. Unsurprisingly, dreams that are based on religiously sound foundations have formed a unique genre in itself. Ottoman libraries have many manuscripts on this topic, and when looking at the works on dream interpretations registered in these libraries, they are seen to be mostly attributed to Ibn Sirin or Ja'far al-Sadiq. Some of these have been studied in master's theses and doctoral dissertation and published as books.

The reason why almost all the works on dream interpretations that are in Ottoman libraries, in homes in Türkiye, or that have been transferred to the Internet these days have similar content regarding how to interpret dreams is that these have been prepared based on the same sources. When examining the studies mentioned above, dream interpretation works are seen to have been arranged using a certain method. Works on dream interpretations are organized in the form of a brief introduction, information about who the work belongs to, classification sections that explain the concepts that are seen in dreams, and stories that are told about these explained subjects or concepts. These works that have come from the same source but differ in terms of the number of interpretations they contain can be said to have attained a standard structure.

The dream interpretations that are the subject of the study differ greatly from the normal interpretation structure in terms of style, content, and number of pages. The first of these dream interpretations interprets dreams based on the first letters of the concepts seen in the dream, the second interprets a concept in a dream based on the day the dream was seen, and the third interprets dreams with regard to the Qur'anic suras the dreamer saw themselves reading within the dream. The first interpretation involves four pages, the second involves 13 pages, and the third also involves 13 pages.

The manuscript this article subjects to study is registered in the National Library of Türkiye as 06 Mil Yz A 2366. The manuscript contains four texts on interpretations. The dream interpretation found in the introduction to page 127b has been prepared as a master's thesis (Otugüzel, 2018). The current study will attempt to present to the world of science information about the three short texts on dream interpretations that appear in the pages following those studied in the master's thesis, and these are observed to be beyond the understanding of the conventional nomenclature. The first of these dream interpretations is found on pages 127b–129a of the manuscript, the second on pages 129a–135b, and the third on pages 135b–141b. The current study will provide the texts from these dream interpretations will be given separately, with information about each interpretation occurring just before each text.

Each of these dream interpretations differs from the others in terms of content. While Turkish libraries contain thousands of copies of works on dream interpretations, the books containing hundreds of thousands of items and glossaries of the objects seen in dreams generally come to mind when discussing works on dream interpretations, and the readily available examples lead one to think this way. However, the interpretations this study has presented show that sometimes dream interpretations had been prepared to serve a daily purpose other than what is expected.

GİRİŞ

Uyku ve onun bilinmez hediyesi olan rüya, ilk insandan başlayarak yüzyıllar boyu insanların en çok merak ettiği konuların başında gelmiştir. Modern psikolojiden binlerce yıl önce bile uyku ve rüya hakkında çeşitli eserlerin yazıldığı bilinmektedir. Bu tür eserlerin ilki Asurlular döneminde yazılmış ve M.Ö. 5000’li yıllara tarihlenen bir tabirname örneğidir. Asurluların ardından Sümer tabletlerinde de rüya tabirlerine ilişkin metinler olduğu görülür. Bunların ardından British Museum’da muhafaza edilen ve M.Ö. 2000 yılına ait olduğu tahmin edilen bir Mısır papirüsü gelmektedir. Bu papirüste rüyada görülen iki yüz kavramın tabirine yer verilmektedir. Hindistan’da da M.Ö. 1500-1000 yıllarında yazılan Vedalar’da rüyalarda görülen kavramlara ait listeler yer almakta ve rüyaların gelecekte haber verdiğine inanılan yorumlara da rastlanmaktadır.

Kültürlerin hemen hepsi rüya ve tabiri konusuna önem vermiştir. Türk Kültürü’nde, Oğuz Kağan, Manas, Dede Korkut gibi destan ve tarihî metinlerde; Kerem ile Aslı, Köroğlu gibi halk hikâyelerinde de uyku ve rüya kavramı ile ilgili bölümlere rastlamaktayız.

İslamî literatüre bakıldığında ise rüya kavramı hem Kur’an-ı Kerîm’de hem de Hz. Muhammed’in rüya konusunda söylediği “Rüya, Allah’tan; hulm ise şeytandandır.” ve “Rüya nübüvvetin kırk altı cüz’ünden biridir” hadislerinde geçtiği için kendine dinî bir alt yapı da bulabilmiştir. Kur’an-ı Kerîm’de; Hz. İbrahim, Hz. Yusuf, Hz. Yusuf’un zindan arkadaşları, Mısır Firavunu’nun gördüğü rüyaların anlatıldığını görmekteyiz¹. Ayrıca Hz. Muhammed’in Bedir Savaşı ve Mekke’nin fethi öncesi gördüğü rüyaların ve İsra Suresi’nde de peygambere ait bir rüyanın konu edilmesi (Bahadır, 2017, s. 29-32) bununla beraber Hz. Muhammed’in, sahabelerin gördüğü rüyaları tabir etmiş olması rüya ve rüya tabiri açısından önemli mihenk taşlarıdır. İslam kaynaklarına bakıldığında ise, rüyaların tasnif edilerek çeşitlerinin belirtilmesi noktasında farklı adlandırmaların yapıldığı görülmektedir. Bununla beraber “sâdık rüya” ve “kâzib rüya” olarak iki temel başlık altında incelenegeldiği görülmektedir. Bu ana başlıkların Avf İbni Malik, İbni Hacer, Muhiddin-i Arabî, Erzurumlu İbrahim Hakkı gibi âlimler tarafından farklı alt başlıklara ayrıldığı görülmektedir.²

Dinî olarak bu kadar sağlam temellere dayanan rüyanın kendine has bir tür oluşturması da şaşılabilecek bir durum değildir. Kütüphanelerimizde birçok yazma tabirname yer almaktadır. Kütüphanelerimizde kayıtlı tabirnelere bakıldığında bunların daha çok İbni Sîrîn’e veya Cafer-i Sadık’a atfedildiği görülmektedir. Bu tabirnamelerin bazıları yüksek lisans / doktora tezi olarak çalışılmış ve kitaplaştırılmıştır.³ Kütüphanelerimizde hatta evlerimizde bulunan, günümüzde de internet ortamına taşınan tabirnamelerin hemen hepsinin benzer içerik ve yorumu sahip olmasının nedeni de aynı kaynaklardan hareketle hazırlanmış olmalarıdır. Söz

1 Bu rüyalar için bkz. (Saffat:100-107); (Yusuf: 4-5-6-21-100-101); (Enfal: 41-42); (Fetih: 27); (İsra: 60).

2 Rüyaların adlandırılmasıyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz.: (Kırmalı, 2011, s. 1-9); (Zengin, 1997, s. 30-41); (Açıkalın, 1996, s. 23-44); (Meral, 1996, s.18-36).

3 (Açıkalın, 1996); (Zengin, 1997); (Meral, 1996); (Balaban, 2011); (Baştürk, 2008); (Eminoğlu, 2003); (Erdoğan, 1993); (Kırmalı, 2011); (Meral, 1996); (Otugüzel, 2018); (Öz, 2016); (Yüksel, 1990).

konusu çalışmalara bakıldığında tabirnamelerin belirli bir yöntemle düzenlendiği görülmektedir. Tabirnameler, kısa bir giriş, eserin kime ait olduğu hakkında bilgi, rüyada görülen kavramların sınıflandırılmış bölümlerde açıklanmaları, izah edilen konu veya kavram ile ilgili anlatılan hikâyeler şeklinde düzenlenmektedir. Aynı kaynaktan beslenen ve ihtiyaca göre içerisinde barındırdığı ifadelerin sayısı yönüyle farklılık arz eden bu eserler standart bir yapıya kavuşmuştur denilebilir.

Çalışmaya konu olan tabirname daha doğrusu tabirnameler ise alışlagelen tabirname yapısından üslup, içerik ve sayfa sayısı yönüyle büyük farklılıklar arz etmektedir. Genellikle rüya tabirnamesi denildiğinde oldukça hacimli, içerisinde yüzlerce hatta binlerce kavramın tabirini barındıran, rüya, rüya tabiri, muabbir hakkında geniş bilgiler ihtiva eden, dinî açıdan rüyaları izah eden ve hikâyelerle okuyucuya rüya tabirlerinin doğru çıkacağını anlatmaya çalışan eserler akla gelmektedir. Metni verilen tabirnamelerin ilkinde rüyada görülen kavramların ilk harflerinden hareketle rüya tabiri yapılırken ikincisinde rüyanın görüldüğü güne göre bir tabir, üçüncüsünde ise insanların rüyada kendini okuyor gördüğü sureler üzerinden rüya tabirlerine yer verilmektedir. İlk tabirname dört yaprak, ikinci ve üçüncü tabirnameler ise on üç yapraktan müteşekkildir.

Hazırlanan çalışmaya konu olan yazma Milli Kütüphane’de 06 Mil Yz A 2366 numarada kayıtlıdır. Bu yazmada dört tabirname metni yer almaktadır. Girişten 127b sayfasına kadar yer alan tabirname, yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır (Otugüzel, 2018). Hazırlanan çalışmada yüksek lisans çalışmasını takip eden sayfalarda yer alan ve klasik düzene sahip (hacmi fazla, içerisinde birçok kavramın bulunduğu, rüyanın sayfalarca tarif edildiği, muabbirler hakkında geniş bilgi verilen tabirnameler) tabirname anlayışının dışında olduğu gözlemlenen üç kısa tabirname metni ve bu tabirnameler hakkında bilgi ilim âlemine sunulmaya çalışılacaktır. Yazmanın içerisinde bulunan tabirnamelerden ilki 127b-129a; ikincisi 129a-135b; üçüncüsü 135b-141b varakları arasında yer almaktadır. Bu tabirnamelerin metinleri ayrı ayrı verilecek ve her tabirname ile ilgili bilgi metnin öncesinde yer alacaktır.

İlk tabirname dört yapraktan ibarettir. Bu tabirname, rüyalarda görülen nesnelere ilk harflerine göre sınıflandırılarak rüya tabirinin nasıl yapılacağını izah etmektedir. Tabirnameye göre rüya sahibi rüyada gördüğü her ne ise, onun ilk harfine denk gelen bölümü okuyarak rüyanın ya da rüyada gördüğü nesnenin ne anlama geldiğini öğrenebilmektedir. Eser, rüyayı gören kişinin rüyayı gördüğü dile göre yorum yapması gerektiğini söylemektedir. Rüya gören kişinin rüyada gördüğü nesnenin değerlendirmesini yapabilmesi için bir örnek de vermektedir. Bu örneğe göre eğer bir kişi rüyada su görürse ve rüyayı hangi dilde gördüyse (Türkçe, Arapça ya da Farsça) o dilde yer alan kavramın karşılığı olan madde başına bakmalıdır. Arapça “su”yun karşılığı “mâ” olduğu için “mim” harfine, Farsça “su”yun karşılığı “âb” olduğu için “elif” harfine bakılmalıdır. Bahsi geçen tabirname Mehmed Hâzım isimli bir şahsın emri üzerine hazırlanan tabirnameye atıfta bulunmaktadır. Yapılan araştırma sonucunda Mehmed Hâzım hakkında akademik olarak savunulacak bir bilgiye ulaşılamamıştır. Bu eser yolculukta ve diğer zamanlarda insanların yanında bulunması amacıyla yazılmış küçük bir tabirnamedir. Eserin

dili çok sadedir. Eserde rüyada görülen nesnelere tabir etmek amacıyla 26 harf (ا (Elif) ب (Be) ج (Cim) د (Dâl) ه (He) و (Vâv) ز (Ze) ح (Hâ) ط (Tı) ی (Ye) ك (Kef) ل (Lâm) م (Mîm) ن (Nûn) س (Sîn) ع (‘Ayın) ف (Fe) ص (Sâd) ق (Kâf) ر (Râ) ش (Şîn) ت (Te) ذ (Zel) ض (Dâd) ظ (Zı) غ (Gayın)) madde başı olarak sıralanmış ve bu maddeler kısa cümlelerle izah edilerek rüyalarda görülen nesnelere ilk harflerine göre rüya tabiri yapılmıştır.

Metin I

[127b] Kitâb-ı Ta‘bîr-nâme-i Dîger

Rivâyet olunur Mehmed Hâzım şâhdan ol memleketde ‘ilm-i ta‘bîr bilür ne kadar kimesneler var ise cem‘ idüp anlara emr eyledi kendüsi-çün düş ta‘bîrinde bir muhtasar risâle tasnîf ideler ki be-gâyet muhtasar ola dâ‘imâ seferde ve hazaarda kendü ile berâber ola kendüden ayırmaya ve nice fâ‘idelere şâmil ola pes bu muhtasar risâleyi anın-çün te‘lif etdiler ve içine [128a] hurûfî üzere mertebe kıldılar şöyle ki hiç anun misli tasnîf olunmamışdur imdi anun aslı oldur ki kişi düşinde gördüğü nesnenün adına nazar ide gör[dü]gi evvel harfi nedir ana göre bu risâleye nazar idüp bile bu benk eydür ol kişi ol düşi her ne dil üzere görirse ana göre ‘amel ide meselâ ‘Arabca su görse sunun adı mâdur evvel harfi mîmdür Farisîce evvel harfi âbdur Türkîce sudur evvel harfi sâddur imdi bunların ayru hükümleri vardur imdi gördüğü nesne evvel harfi ا (Elif) olsa delâlet ider hâcet-i revâdur ve murâda yetişmege delîl ب (Be) olsa mertebesi ا‘lâ olmagâ delîldür ج (Cim) [128b] olsa mansûr olmagâ delîldür د (Dâl) olsa sultân tarafından ta‘âb ve meşakkat hâsıl olmagâ delîldür ه (He) olsa zahmetle hâceti revâ olmagâ delîldür و (Vâv) olsa hâcetleri revâ ve murâdlarına nâ‘il olmagâ delîldür ز (Ze) olsa mâl-rûzî ve sefere gitmege delîldür ح (Hâ) olsa ulu olmagâ ve mertebeye nâ‘il olmagâ delîldür ط (Tı) olsa sûflige ve mâl hâsıl olmagâ delîldür ی (Ye) çok tâ‘at etmege delîl ك (Kef) murâda yetişmege ve sa‘âdete delîl ل (Lâm) gâ‘ibden haber gelmege ve ululuga delîl م (Mîm) sıdka ve dindâr olmagâ delîldür ن (Nûn) günâhına peşmân olmagâ delîl س (Sîn) şâzlığa ve mertebe[ye] irişmege [129a] delîldür ع (‘Ayın) hayra ve darlık genişliğine delîldür ف (Fe) teşvîş-i kalb ve zulme delîldür ص (Sâd) kemâl-i ma‘rifete delîldür ق (Kâf) düşmân üzere gâlip olmagâ delîldür ر (Râ) çok mâl hâsıl etmege delîldür ش (Şîn) mertebe ve hikmete nâ‘il ola ت (Te) sa‘âdete nâ‘il ola ذ (Zel) gönül teşvîş olmagâ delîldür ض (Dâd) emînliğe ve dindâr olmagâ delîl ظ (Zı) gönül teşvîşine delîl غ (Gayın) mâl eksilmesine delîldür.

Yazmada yer alan ikinci tabirnamede ise bir ay içerisindeki günlere göre rüya tabirleri yer almaktadır. Bahsi geçen eser bu yönüyle diğer tabirnamelerden farklıdır. Bu tabirnamede rüyanın görüldüğü günün, ayın kaçınıcı günü olduğuna bakılarak rüya tabiri yapılmaktadır. Eser on üç yapraktan meydana gelmektedir. İkinci eserin de dili sadedir ve bu eser de diğer tabirnameler ile kıyaslandığında muhtasardır. Tabirnamede bir ayda yer alan otuz gecenin her birisinde görülen rüyalar için tabirler yer almaktadır. Dolayısıyla tabirnamede otuz gece için otuz rüya tabiri bulunmaktadır. Eser iki bölümden oluşmaktadır: ilk bölümde, otuz gecede görülen rüyalar hakkında rüya tabiri yapıldıktan sonra ikinci bölümde rüya tabircisine tembihle bulunulur. Tabircinin rüyayı gören hakkında bilgi sahibi olması gerektiğine değinilir. Bu bilginin

ardından metin rüya çeşitleri hakkında bilgi verir. Metne göre üç türlü rüya vardır. Bahsedilen bu rüyaların tabiri yoktur. Bu rüyalar himmet, illet ve edgas u ahlam rüyalarıdır. Metin bu rüya çeşitlerini şöyle açıklamaktadır. İlet rüyası; bir kişinin hasta olup uyuduğunda gördüğü birbirine benzemeyen karışık rüyadır. Himmet olarak tanımlanan rüya; kişinin gündüz düşündüğü bir nesneyi gece rüyasında görmesi olarak tanımlanır. Edgas u ahlam⁴ olarak tanımlanan düş ise ihtilam olunan düştür. Bu düşlerin hiç birisine tabir yapılamayacağı söylenmektedir. Metinde rüyalar hakkında bilgi verilirken delikanlıların gördüğü düşün zayıf olduğundan; kadınların gördüğü düşlerin düşünceleri ile irtibatlı olduğundan da bahsedilir. Metinde sultanların ve ekâbirin gördüğü düşlerin, buldukları makam itibariyle halkın gördüğü düşlerden daha üstün olduğu anlatılmaktadır. Bu bilgilerin ardından metinde muabbirlerin ilim öğrenmesi ve feraset sahibi olması gerektiği söylenir, ardından bu ilimler tanımlanır. Metinde dört ilimden bahsedilir bunlar din, ilm-i tıb, ilm-i nucûm ve ilm-i rüyadır. Bu bilgilerden sonra insanların rüya görmesini sağlayan melekü'r-rüya isimli bir melekten bahsedilir ve bu meleğin insanlara gösterdiği üç türlü rüya anlatılır. Rüyalardan ilki yumuşak rüyadır. Bu rüya çeşidinde rüya göstermek ile görevli melek müjde vermek için insanlara yumuşak rüya gösterir. Meleğin, insanları korkutmak için gösterdiği rüyaya kötü düş adı verilmektedir. İlham düşü olarak tanımlanan düş ise insanları Allah'a döndürmek için gösterilen rüya olarak anlatılmaktadır. Aşağıdaki metinde dikkati çeken bir hikâye anlatılmıştır. Hikâye araştırıldığında bahsedilen rüyanın Hayber fethinden önce Safiye bint Huyey b. Ahtab tarafından görüldüğü ve fetihten sonra hikâyede anlatıldığı gibi rüyanın tabiri üzere gerçekleşerek Safiye'nin, Hz. Muhammed ile evlendiği anlaşılmıştır (Uraler, 2008, s. 474-475). Tabirnamenin metni aşağıda almaktadır.

Metin II

129aTa'bir-nâme-i Diğer

Bu ta'bir-nâme gün hesabıcadur meselâ bir ay otuz gündür bir yıl on iki aydur her ayın mübârek günleri vardır ve dahı bilmek [130b] gerekdür kim düş gördüğü gice kankı gicedür kim düşün ta'biri beyân ola. Eger ayun evvel gicesinde görse iki günden-sonra hayr ve sa'âdete ire. Eger ayun ikinci gicesi görse üç günden sonra hayr u sa'âdete irişe. Eger üçüncü gicesi görse anın ta'biri çirkîn sadaka virmek gerekdür ki emîn ola. Eger dördüncü gicesi görse beşâret ve ni'metler çok ve cihânda meşhûr ola. Eger beşinci gicesi görse ol kişiye sefer görünür ve çok mâl u rızk eline gire. Eger altıncı gicesi görse şâzlığa ve sevinmege delîldür. Eger yedinci [131a] gicesi görse gussaya ve gayguya ve nâ-murâdlığa ve sayrılığa hükümdür. Eger sekizinci gicesi görse bir hayr haber işitmege ve sevinmege delîldür. Eger tokuzuncü gicesi görse bir gâ'ib olmuş nesnesi eline gire. Eger onuncü gicesi görse hayırlu görünür ziyân olmuş nesnenin 'ivazına delâlet ider. Eger on birinci gicesi görse ol düş yalandur sadaka virmek gerek kim hayra döne. Eger on ikinci gicesi görse çok rızka ve mâla delâlet ider. Eger on üçüncü gicesi görünen düş bâtıldur hayr du'âya meşgûl olmak gerekdür ki hayra döne. Eger on dördüncü gicesi [131b] görünen düş bir aydan-sonra irişe. Eger on beşinci gicesi görünen düş beş günden sonra

4 Bu ifade Kur'an-ı Kerim'de Yusuf Suresi 44. ayette geçmekte ve Firavunun gördüğü rüyaları tabir edemeyen muabbirler tarafından sarf edilmektedir.

irişe. Eger on altıncı gicesi görünen düş igen eyü olmaya ol gice düş gören âdem hatm-i şerîf okumak gerek kim hayra döne. Eger on yedinci gicesi görünen düş çok mâl ve rızk eline gire. Eger on sekizinci gicesi görünen [düş] nikâha ve çok mâla delâlet ider. Eger on tokuzuncı gicesi görünen [düş] yigirmi beş günden sonra ma'lûm ola. Eger yigirminci gice görünen düş bâtıldur aslı yokdur sadaka virmek gerekdür ki şerri def' ola. [132a] Eger yigirmi birinci gicesi görünen düş ana hükm oldur ki bir ulu yirden kendüye hayrdur. Eger yigirmi ikinci gicesi görünen [düş] bir kişi ile ortaklıktan hayr göre. Eger yigirmi üçüncü gicesi görse hazer etmek gerek ve sadaka virmek gerekdür ki hayra döne. Eger yigirmi dördüncü gicesi görse gaygu ve perişanlığa delâlet ider du'âyâ ve Kur'ân'a meşgûl ola inşaallâh hayra döne. Eger yigirmi beşinci gicesi görse üç günden sonra 'azîm şâz ola ve çok hayr göre. Eger yigirmi altıncı gicesi görse üç sâ'atden-sonra ta'bîri beyân ola. Eger yigirmi yedinci gicesi görse sâ'atiyle gele [132b] gören kimesne şâz ola. Eger yigirmi sekizinci gicesi görse çok iyilikler göre. Eger yigirmi tokuzuncı gicesi görse karçaşıkdur unudalar. Eger otuzuncı gice görse sevgili dostından beşâret gele veyâ bir hasrete kavuşmadan haber vire ve dahı mu'abbir olan kimesneye gerekdür ki düş ta'bîr etdirmege gelen kimesnenin ahvâlin sora kim nice yatmış serhoş mıydı 'aklı başında mıydı yâ hâturî perişân mıydı ana göre ta'bîr iderler zîrâ üç dürlü yalân düş vardur ki ana ta'bîr yokdur birisine himmet düşi dirler ve birisine 'illet düşi dirler ve birisine edgâs [133a] u ahlâm düşi dirler ammâ 'illet düşi oldur ki bir kişi hasta olsa uyusa muhâlif düş görse ana ta'bîr yokdur ve dahı edgâs u ahlâm düş oldur ki ol gice ihtilâm ola anın dahı düşüne ta'bîr yokdur ammâ himmet düşi oldur ki gündüz bir nesne fikr idersin ol fikr ile yatarsın ana dahı ta'bîr yokdur ve dahı delikanlı oğlanların düşi za'îfdür zîrâ şehvetleri gâlipdür fehmi ve 'aklı kemdür ve 'avratların dahı düşde 'aklı yokdur. Hikâyet: Safiyye bir kal'a pâdişâhınun 'avratı idi bir gice düşinde gördi ay ile günü gökden indiler [133b] Safiyyenün etegine düşdiler Safiyye bu düşi erine haber virdi eri kakdı Safiyyenün yüzine bir tabanca urdı. Safiyyenün yüzi gögerdi ey bedbaht eger bu düşde gerçek ise Muhammed gelür bu kal'ayı alur seni 'avrat edinür didi arasından bir kaç gün geçdi ol kal'ayı aldı ve Safiyyeyi esîr idüp resûl hazretine götürdi resûl 'aleyhi's-selâm sordılar bu yüzündeki nedir didi ol dahı kıssayı haber virdi ve Safiyyeyi nikâh idüp 'avrat edindi ve dahı bilmek gerekdür ki sultânların ve vezîrlerin ve beglerin ve kâdîların düşleri kalan ra'ıyyet düşinden [134a] gâlipdür imdi mu'abbir olana gerekdür ki 'ilm ögrene ve sâhib-i ferâset olup bile kim dünyâda dört şerîf 'ilm vardur birisi 'ilm-i dîn ve birisi 'ilm-i tabîb ve birisi 'ilm-i nücûm ve birisi 'ilm-i rü'yâdur. Peygamber 'aleyhi's-selâm hazretlerinin güzîn-i yârları dördür âdem dahı dört nev' üzeredür ve âdemün eczâsı dördür. Eger birisi nâkis olsa eyü olmaz imdi cehd idüp bu dört 'ilmi kişi tahsîl eyleye. İmdi bu 'ilm-i rü'yâ gâyet gereklüdür her kişi dünyâyâ gelmişdür lâ-büd bu 'ilme muhtâcdür Hak Te'âlâ kelâm-ı kadîmde buyurur *أُولَئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولَئِكَ هُمُ الْعَاقِلُونَ* [134b] ve dahı düş üç dürlüdür üstâd ana ta'bîr buyurmuşdur birisine tesîr ya'nî yumşak düş dirler ikincisine tahrîr ya'nî korkutmak düşi dirler üçüncüsüne ilhâm düşi dirler yumşatmak düşi oldur ki Hak Sübhânehu ve Te'âlâ levh-i mahfûzda bir ferîşte yaratmışdur adına melekü'r-rü'yâ dirler kaçan kim Hak Te'âlâ âdem oğlanına dünyâda ve âhiretde virdi ve bir beşâret virmegi olsa ol melekü'r-rü'yâyâ buyurır ol kişiye vâcipdir ki tâ'at ve 'ibâdeteye yüz duta ve şükrân sadaka vire kim Hak Te'âlâ ol kişinin

5 İşte bunlar hayvanlar gibi, hatta daha da aşağıdadırlar. İşte bunlar gafillerin ta kendileridir. (A'raf: 179)

rızkım ve ni‘metin artura nitekim kelâm-ı kadîminde buyurur [135a] ‘لَنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ’ ve dahı tahrîr ki ya ‘nî korkutmak bir kişi dâ‘im tâ‘at ve ‘ibâdetden berî olsa Hak Te‘âlâ melege emr ider ol kişiye korkulu düşler gösterir eger bir kişi korkulu düş görse vâcibdür ki istigfâr ide Hak Te‘âlâdan i‘ânet dileye ve bu âyet[i] okıya ‘كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ’ nitekim Hak Te‘âlâ buyurur ‘إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْفَىٰ عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ’⁶ ve ilhâm düşi oldur ki Hak Te‘âlâ melekü‘r-rü‘yâya emr ider filân kulıma bir düş göster kim cem‘ dünyâ gözinden çıksun ol melek dahı ol kimesneye [135b] ol düşi gösterir kim her nesneden bîzâr olur ve Hakka yüz dutar Hakkı ister ve bulur Hak Te‘âlâ ol ilhâm düşin kullarına nasîb eyleye âmîn yâ Rabbe‘l-âlemîn

Çalışmamıza konu edilen üçüncü metinde ise rüyada kişinin kendisini Kur’an-ı Kerim veya Kur’an-ı Kerim’in farklı surelerini okurken gördüğü rüyaların tabirleri bulunmaktadır. Bu tabirnamede ilk önce kişinin ezberden sessizce Kur’an-ı Kerim okuması daha sonra mushafa bakarak okuması ardından okunan Kur’an-ı Kerim’i dinlemesi tabir edilir. Sonra sırasıyla Fatiha, Bakara, Âl-i İmrân, Nisâ, Ma‘ide, En‘âm, A‘raf, Enfâl, Tevbe, Yûnus, Hûd, Yûsuf, Ra‘d, İbrahim, Hicr, Nahl, İsrâ, Kehf, Meryem, Tâhâ, Enbiyâ, Hacc, Mü‘minûn, Nûr, Furkân, Şuarâ, Neml, Kasas, ‘Ankebût, Rûm, Lokmân, Secde, Ahzâb, Sebe’, Fâtır, Yâsin, Sâffât, Sâd, Zümer, Mü‘min, Fussilet, Şûrâ, Zuhurf, Duhân, Câsiye, Ahkâf, Muhammed, Fetih, Kâf, Zâriyât, Tûr, Necm, Kamer, Rahmân, Vâkı‘a, Hadîd, Mücâdele, Haşr, Saff, Cum‘a, Fetih sureleri zikredilmiş ve bu surelerin rüyada okunurken görülmesinin nasıl tabir edileceği anlatılmıştır. Eserde toplamda altmış bir surenin adı zikredilmiş ve bu surelerin rüyada okunduğunun görülmesi durumunda rüyanın nasıl tabir edileceğinden bahsedilmiştir.

Metin III

135b Kur‘ân okumak zikr etmek tesbîh hamd tekbîr şükür ü istigfâr tevbe salavât-ı ed‘iyye ve el kaldurup du‘â etmegi eger düşinde Kur‘ân okusa rızk u ni‘met ve râhat u menfa‘at ve siyâdet u kudret ve saltânât u kuvvet ve heybet u salâbet ve şevket ü devlet ve baht-ı ‘izzet hâsıl kıla ve cümle murâdâtına vâsıl ola kadîmî Kur‘ân-ı Kerîm’i ezber kırâ‘at eylese ammâ âşikâre [136a] okumasa bir ulu pâdişâh ola. Eger lâyıq degil ise bir ulu mülk ıssı ola mâl bula ganî ola mushafa bakup Kur‘ân okusa ‘ilm-i Rabbânî ve ‘ârif-i Yezdânî ola bir kimse Kur‘ân okusa kendi dinlese hükm-i hükûmetde kavî ve âhireti zîbâ ola kim ki Fâtiha sûresin okusa Hak Te‘âlâ anun üzerine şer kapuların yapa ve yedi te‘vîli vardur ve yedi dürlü belâdan emîn ola dünyâda fakîr ‘azâbından ve âhirette hark ‘azâbından ve cehennem ‘azâbın görmeye kim ki düşinde sûre-i Bakara okusa ‘ömri uzun ola ve iki cihânda ser-firâz ola dîn yolında sevâp tavîl-i ‘ömri ecr-i cezîl şevkle cem‘iyyet ide ezâyâ [136b] sabr ve denâ‘atle fâhir ola. Kim ki ‘Âl-i ‘İmrân sûresin okusa halk içinde makbûl ola ve her ef‘âlî ma‘kûl ola ve âdemî esrâsında(?) güzîn ve her a‘mâlî pesendîde ola dîn yolunda ehl-i ‘inâdla mücâdele ide. Kim ki Nisâ sûresin okusa mâl-ı firâvân ve genc-i bî-pâyân eline gire ve ‘avrat mâlından mîrâs yiye ve ‘ömri tavîl olup nefis libâs giye kim ki Mâ‘ide sûresin okusa ‘âlim ü dânâ ve mâldâr

6 Andolsun, eğer şükrederseniz elbette size nimetimi artırırım. (İbrahim: 7)

7 Her can ölümü tadacaktır. (Ankebut : 57)

8 Şüphesiz yerde ve gökte Allah’a hiçbir şey gizli kalmaz. (Âl-i İmrân: 5)

tevâna ve hayvânâtı vâfir ve tavarları mütekâsir ola dîn ü diyânetde yakîn ve ahâliyi pâdişâh ile mütekâsir ola kim ki En'âm sûresin okusa [137a] müstecâp ola sehâvetle meşhûr ola ve iki cihânda rahmetle mesrûr ola. Kim ki A'râf suresin okusa düşmânını kahr ide ve mansûr u muzaffer ve emvâl-i kesîre ve a'dâsı zîr ü zeber ola. Kim ki Enfâl sûresin okusa dünyâdan gütmeden tevbe ve tevfiik bula ve a'dâsı üzerine mansûr u muzaffer ola. Kim ki Tevbe sûresin okusa kendi günâhlarına tevbe-yi nasûh kıla ve Hak Te'âlâdan gâyet fütûhat bula ve halk içinde mahmûd ola. Kim ki Yûnus sûresin okusa muzâyakadan kurtula vüs'atle rızk müyesser ola. Kim ki Hûd 'aleyhi's-selâm sûresin okusa [137b] düşmânına zafer bula ve her yirde sözi üstün olup muzaffer ola. Kim ki Yûsuf 'aleyhi's-selâm sûresin okusa gurbete düşe 'âkıbet gönül murâdın bula sefere gide Hak Te'âlâ bir âher yirde pâdişâh ide. Kim ki Ra'd sûresin okusa Hak Te'âlâ katında makbûl ve 'ibâdâta meşgûl ve du'âsı müstecâb ola. Kim ki İbrâhîm 'aleyhi's-selâm sûresin okusa Hak Te'âlâ katında hâss u lütfuna mensûb ola. Kim ki Hicr sûresin okusa Hak katında 'azîz ve muhterem ve iki cihânda şâd [u] hürrem ola. Kim ki Nahl sûresin okusa hazret-i resûl 'aleyhi's-selâm muhabbetinde kâ'im ve emrine mutî' ola 'ilmiyle 'âmil ve zühhâd [u] 'âbidinden [138a] ola. [Kim ki] benî İsrâ'îl sûresin okusa Hak katında hâss dünyâ ve âhîret belâlarından emîn ola. Kim ki Kehf sûresin okusa ni'met-i vâfir eline gire ve 'ömri uzun ve a'dâsı ser-nigûn ola. Kim ki Meryem sûresin okusa kıyâmetde peygamberlerle haşr ola ve resûl 'aleyhi's-selâm 'ilm-i dînde neşr ola. Kim ki Tâhâ sûresin okusa Hak Te'âlâ hazretine yakîn ve halk arasında güzîn ola. Kim ki Enbiyâ 'aleyhi's-selâm sûresin okusa peygamberler ecrin bula ve dünyâsı ma'mûr ve âhîretde mesrûr ola. Kim ki Hacc sûresin okusa hacca varup sefâ süre ve 'ömri uzun ola. Kim ki Mü'minûn sûresin okusa hakkı bâtıldan fark idüp [138b] felâh bula ve âhîretde a'mâl-i sâlih bula. Kim ki Nûr sûresin okusa zînâdan müberrâ ve fesâddan mu'arrâ hakkı bâtıldan ayıra ve Hak katında sa'âdetle ire. Kim ki Furkân sûresin okusa ehl-i İslâm tevbesini Hak ana müyesser ide hâceti revâ ve hakkı bâtıldan fark ide eyü söz söyleye [Kim ki] Şu'arâ sûresin okusa müşkil işleri âsân dünyâda hâtırı handân ola. Kim ki Neml sûresin okusa 'izz ü devlet ziyâde ve bahtı güşâd ola. Kim ki Kasas sûresin [okusa] 'âlim-i Rabbânî ve 'ârif-i Yezdânî olup kârun-ı kenz-i helâl rızk-rûzî kıla. Kim ki 'Ankebût sûresin okusa Hak Te'âlânın emânında ola. Kim ki Rûm [139a] sûresin okusa devlet[i] ziyâde ve baht-ı güşâde [ola] ve Hak hidâyet ide. Kim ki Lokmân sûresin okusa 'ilm [ü] hikmet ıssı ve magfîret ıssı ola. Kim ki Secde sûresin okusa Tanrı Te'âlâ hazretinin dostlarından ola. Kim ki Ahzâb sûresin okusa 'ibâdetle zâhid ve tâ'atle 'âbid ola ehl-i takvâ ile hemdem ve muhterem ola. Kim ki Sebe' sûresin okusa ef'âl-i garîbe ve akvâl-i 'acîbeye muttâlî' ola dünyâda mâldâr ve âhîretde sa'âdetle pâyidâr ola. Kim ki Fâtr sûresin okusa bir 'amel işleye kim melekler ol sebebden anın magfîretin talep kılalar. Kim ki Yâsîn sûresin okusa Tanrı Te'âlânın emânında [139b] ola ve dîn ü diyânetde müstakîm ola. Kim ki Sâffât sûresin okusa belâlardan emîn ve Hakkın 'inâyeti ana yakîn ola ve Hak ana bir veled-i sâlih müyesser kıla. Kim ki Sâd sûresin okusa 'izzetle ulu devletle bahtlu ola. Kim ki Zümer sûresin okusa yarın kıyâmet gününde ehl-i cennet zümresinden kopa. Kim ki Mü'min sûresin okusa sevdiği kişiden bir haber işidüp şâd ola hayr ile âbâd ola. Kim ki Fussilet sûresin okusa Hak Te'âlâ hazretine yakîn ve iki cihânda belâdan emîn ola ve kâfiri müselmân ide. Kim ki Hâ Mîm 'Ayn Sîn Kâf sûresin okusa himmet-i Hak Te'âlânın hıfzında olup [140a]

‘ömri uzun ve mâli efvân ola. Kim ki Zuhuf sûresin okusa Hak Te‘âlâ katında hâss olup cehennem ‘azâbından halâs ola dîninde sâdık ve ef‘âl-i şer‘e muvâfık ola. Kim ki Duhân sûresin okusa dîn-i İslâm içinde sâbit kadem ve ‘izz ü devletle muhterem ve mâli ziyâde ve bahtı güşâd ola. Kim ki Câsiye sûresin okusa murâdına yetişe şâdân-ı maksûdına ire handân ola. Kim ki Ahkâf sûresin okusa günâhı ‘afv olup iki cihânda mesrûr ola ve âsânlıkla rûh vire. Kim ki Muhammed ‘aleyhi’s-selâm sûresin okusa yarın kıyâmet gününde livâü’l-hamd sâyesinde ve sultân-ı enbiyâ ‘aleyhi’s-selâm şefâ‘atiyle muhterem ola. Kim ki İnnâ fetehnâ leke sûresin okusa [140b] düşmânına muzaffer ve gâlip ola râgıp ve tâlib olduğu kimselere musâhib ola. Kim ki Tekaddüm⁹ sûresin okusa peygamber hazretinin şefâ‘atiyle mesrûr ve Hak Te‘âlânun ‘inâyetiyle magfûr ola. Kim ki Kâf sûresin okusa Hak Te‘âlânın emrine kâ‘im ve ibâdetine müdâvim ola. Kim ki ve‘z-Zâriyât sûresin okusa îmân üzere sâbit ve muhkem ve İslâm nurıyla mûna‘am ola ve ol sene ol diyâr ucuzluk ola. Kim ki ve‘t-Tûr sûresin okusa Hak Te‘âlâ andan râzı ola ve Beytu’llâhda mücâvir ola. Kim ki ve‘n-Necm sûresin okusa makâm-ı a‘lâ ve kadr-i mu‘âllaya irişe ve Hak Te‘âlâ ana evlâd-ı mahbûbe ve ‘ıyâl-i mergûbe vire. Kim ki ikterebeti’s-sâ‘ati sûresin okusa hâceti [141a] kabûl ve bir fi‘li için mahbûs ve yine halâs ola. Kim ki sûre-i Rahmân okusa Hak Te‘âlâ ana rahmet ide ve kıyâmetde magfîret idüp makâmını cennet ide. Kim ki Vâkı‘a sûresin okusa îmânı kavî ve muhkem ve dîni dürüst ola. Kim ki Hadîd sûresin okusa müşkülleri âsân ve her vechle hakîkiyesi pinhân ve bedeni selâmet ve cismi sıhhat bula. Kim ki Mücâdele sûresin okusa dîn ü diyânetde mücâdele ve şer‘i husûmetde mukâleme ide. Kim ki Haşr sûresin okusa ehl-i tevekkül olup devlete irişe ve mahbûs olup yine halâs olup ‘izzete yetişe. Kim ki Saff sûresin okusa iki cihânda sa‘âdet bula ve gazâyâ varup şehâdet bula. Kim ki Cum‘a sûresin okusa [141b] dîn ü îmânı tamâm ola ve İslâm yolunda istihkâm ola ve iki cihânda ‘azîz ola.

SONUÇ

Rüya tabirnamelerinin kütüphanelerimizde binlerce nüshası bulunmaktadır. Genellikle rüya tabirnamesi denildiğinde akla hemen birçok madde içeren ve rüyada görülen nesnelere tabirlerinin yer aldığı kitaplar gelmektedir. Elimizde mevcut bulunan örnekler bizi bu şekilde düşünmeye itmektedir. Ancak örneğini sunmaya çalıştığımız tabirnameler gösteriyor ki bazen tabirnameler beklenenin dışında gündelik amaca hizmet için de hazırlanmıştır. Görüldüğü üzere bu çalışma iki sayfadan mürekkep rüya tabirnamesi olabileceğini de ortaya koymaktadır. Ayrıca bu tabirnameler kendi içlerinde karşılaştırıldığında da birbirlerinden farklılıklar arz ettiği müşahede edilmektedir. Metinlerden ilki rüya tabirinde nesnelere ilk harflerine; ikincisi, ayın günlerine; üçüncüsü ise Kur‘an surelerine odaklanmıştır. Her tabirnamede iyi ve kötü olarak yorumlanacak rüya tabirlerine hatta ikinci tabirnamede rüya çeşitlerinden muabbire nasihat varıncaya kadar rüyalar hakkında bilgilere yer verilmiştir. Eser bu yönüyle hacimli tabirnamelerin ihtiva ettiği genel kavramları bünyesinde özet olarak toplamakta ve özü itibarıyla okuyucuya vermesi gereken rüya tabirini çok az imkânla çok büyük ölçüde sunmayı başarmaktadır. Bu çalışmayla tanıtmaya çalıştığımız tabirnameler hacimleri, içerikleri, rüya tabirleri noktasında

9 Metinde Tekaddüm olarak anılan Sure, Hucurat Suresi’dir.

bilgilendirmeleri özellikle kolay taşınabilir ve çoğaltılabilir olmaları yönüyle mevcut rüya tabirnamelerinden ayrılmaktadır. Küçük, muhtasar eserler olarak ihtiyaç duyulduğunda her an bakılabilecek şekilde düzenlenmiş olmaları rüya ve tabirinin hayatın ne kadar içine işlediğini göstermesi açısından önemlidir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

KAYNAKÇA/REFERENCES

- Açık, S. S. (2009). *Eski Anadolu Türkçesine ait bir tabir-nâme (inceleme-metin- dizin)*. (Yüksek Lisans Tezi). Sivas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Açıklın, B. (1996). *Kur'an-ı Kerim'de rüya kavramı*. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bahadır, S.C. (2017). *Rüyalar kitabı/ Ta'bir-nâme-i İbni Sîrîn*. İstanbul: Büyüyen Ay Yayınları.
- Balaban, A.(2014). Türkçe yazma tabirnameler. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 9, 112–132.
- Balaban, A. (2011). *Muhammed İbni Hasan İbni Aliyyi'l-Hüseyn'in tabirnamesi*. (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Baştürk, Ş. (2008). *Tüş tabirnamesi*. (Doktora Tezi). Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Eminoğlu, H. (2003). *Müşkil-güşâ*. (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erdoğan, A. (1993). *Türkçe rüya tabir-nâmeleri ve İbn-i Sirin'den tercüme edilen bir tabir-nâme*. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kırmalı, F. (2011). *Tabir-nâme-i Türkî*. (Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Meral, F. (1996). *Tabirnameler üzerine bazı araştırmalar*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Otuğüz, A. (2018). *Tabir-nâme-i İbni Sîrîn-i Afâkî (giriş-metin- sözlük- tıpkıbasım)*. (Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Öz, S.(2016). *Tabirname hazâ kitab-ı tabirname-i Ca'fer-i Sâdık*. (Yüksek Lisans Tezi). Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bingöl.
- Tatçı, M., Çeltik, H. (1995). *Türk edebiyatında tasavvufî rüya tabir-nâmeleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yüksel, H. A. (1990). *Türk İslam ve tasavvuf geleneğinde rüya*. (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Zengin, A. Y. (1997). *Seyyid Süleyman'ın tabirnamesi üzerine bir çalışma*. (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

İnternet Kaynakları

Çelebi, İ. (2008). Rûya. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm ansiklopedisi*, Erişim adresi: <https://islamansiklopedisi.org.tr/ruya#1>

Uraler, A. (2008). Safiyye. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm ansiklopedisi*, Erişim adresi: <https://islamansiklopedisi.org.tr/safiyye>

Türkçe Kur'an Mealleri, <https://www.kuranmeali.com/>, Erişim tarihi 19.11.2022.

